

***PATTERNS OF PROSOCIAL BEHAVIOR: TOLERANCE AND SOCIAL CONFORMITY
IN YOUNG PEOPLE. CASE STUDY***

Mihaela Rus, Assoc. Prof. PhD., „Ovidius” University of Constanta

Abstract: Starting from the premise that psycho-sociology is the study of the interactions between present or past patterns of behaviors, within real or imagined social contexts, in this paper we discuss a specific and defining pattern behavior, typical of the social man, i.e. the prosocial behavior. The paper also proposes an approach in order to establish a bridge between an area of major interest in psychosociology, i.e. the prosocial behavior, and a social practice with multiple beneficial effects. The case study results reveal important aspects of the future graduates of the Ovidius University of Constanta, both in terms of their future conformist or nonconformist behavior in the institutions where they are going to work or in the groups they will intergrate into, as well as the students' perception on teachers, on the university as a whole, and on their conformist or nonconformist behavior in relation to the academic standards.

Keywords: *patterns of behavior, prosocial behavior, students, conformism, nonconformism*

Introducere

Psihosociologia reprezintă studiul interacțiunii tiparelor de comportament prezente sau trecute, reale sau imaginare în context social; ea studiază totodată rezultatele acestei interacțiuni: stările și procesele psihice colective, situațiile de grup, personalitatea^y. În lucrarea de față am luat în discuție un tipar de comportament specific și definitoriu pentru om în contextul social – comportamentul prosocial. De asemenea, lucrarea propune o abordare care să creeze o punte de legătură între un domeniu de interes major în psihosociologie, cel al comportamentului prosocial și o practică socială cu multiple efecte benefice.

Oamenii trăiesc într-o societate centrata pe valori și reguli referitoare la relațiile interpersonale. Comportamentul unui individ care are efecte pozitive asupra altui individ este considerat un comportament prosocial^z. Așa cum au arătat numeroși autori, comportamentul prosocial se referă la acel tip de comportament intenționat, realizat în afara obligațiilor de serviciu, familie, prieteni orientat spre conservarea, susținerea și promovarea valorilor sociale, fără așteptarea unei recompense morale sau materiale din partea altora.^{aa} Comportamentul prosocial face trimitere și la noțiunea de conformism social care este definit de Edwin P. Hollander și Willis R. H. ca fiind un „comportament desfășurat cu intenția de a îndeplini expectanțele normative ale grupului așa cum sunt ele percepute de către individ”. Pentru a-și satisface nevoile de securitate și de afiliere, indivizii acceptă să renunțe la o parte din libertatea proprie și adoptă anumite norme și reguli specifice mediului în care trăiesc, fenomen evidențiat în gradul de conformare manifestat de oameni^{bb}. O trăsătură evidentă a societății umane este aceea că toți, sau cel puțin majoritatea membrilor grupurilor sociale, dovedesc similarități ale tiparelor de comportament, ceea ce înseamnă că, într-un fel sau altul,

^yCarmen Bulzan, *Psihosociologie organizatională și managerială*, Editura Universitaria, Craiova, 2008, pp. 15-16

^zHans J. Eysenck și Michael Eysenck, *Descifrarea comportamentului uman*, București, Editura Teora, (1981) 1998;

^{aa}Andrei Pleșu, *Toleranța și intolerabilul – Criza unui concept*, Editura LiterNet, Colecția Palimpsest, 2005

^{bb}Andrei Pleșu, *Toleranța și intolerabilul – Criza unui concept*, Editura LiterNet, Colecția Palimpsest, 2005

grupul exercită presiuni către uniformitate. Uniformitatea este o stare a grupului care se observă la un moment dat, iar conformismul este un rezultat ulterior al acestei stări, care implică faptul că indivizii și-au modificat felul lor de a gândi, de a acționa sau de a vorbi prin armonizare cu celelalte persoane din grupul social^{cc}.

Conformism social

Conformismul este un tipar de comportament desfășurat cu intenția de a îndeplini așteptările normative ale grupului, așa cum sunt ele percepute de către individ; este un fenomen de grup des întâlnit în viața de zi cu zi, dar foarte greu de evidențiat și de măsurat. În vorbirea curentă, termenul de conformism are o sferă mai largă decât în psihosociologie, unde el vizează, în principal, presiunile exercitate de grup asupra membrilor săi pentru a respecta normele^{dd}. Deși rareori presiunea grupului este transmisă individului în mod explicit, ea există și îl forțează pe acesta să se alinieze opiniilor și tiparelor de comportament impuse de normele de grup.

Conformismul este o formă de influență socială, care constă în schimbări de atitudine sau de comportament, determinate de preluarea voluntară a poziției susținute de majoritatea membrilor grupului de apartenență. Pentru a-și satisface nevoile de securitate și de afiliere, indivizii acceptă să renunțe la o parte din libertatea proprie și adoptă anumite norme și reguli specifice mediului în care trăiesc, fenomen evidențiat în gradul de conformare manifestat de oameni^{ee}. Când indivizii interacționează cu ceilalți membrii, grupul își manifestă presiunea către uniformitate, și fiecare membru tinde să se comporte în conformitate cu modelul general propus de ceilalți membrii ai grupului. Conformarea la normele societății aduce recompense, cele mai importante fiind cele de acceptare, prețuire și includerea în activitățile grupului sau obținerea popularității și a prestigiului, pe când o persoană care încalcă normele riscă să fie pedepsită, antipatizată, bârfită sau chiar exclusă din viața publică^{ff}.

Atunci când vorbesc despre conformism, psihosociologii se referă la tendința oamenilor de a-și modifica percepțiile, opiniile și comportamentul astfel încât acestea să nu contravină normelor și modelelor grupului^{gg}. Un anumit grad de conformare este necesar pentru conviețuirea pașnică a indivizilor – ca atunci când fiecare își păstrează locul la rând, în fața unei case de bilete. Alteori însă, conformarea poate avea consecințe dăunătoare – atunci când indivizii beau peste măsură la petreceri ori spun bancuri jignitoare la adresa unor comunități etnice numai pentru că ceilalți fac la fel. Scopul psihosociologului este acela de a înțelege condițiile care favorizează conformarea și motivele comportamentului conformist^{hh}.

Cercetare aplicativă privind conformarea studenților Universității Ovidius Constanța

Psihologii sociali au făcut mai multe experimente care să demonstreze gradul înalt de predispoziție a individului către conformarea la grup sau către adaptarea la numite tipare de comportament. Începând cu studiul lui Muzafer Sherif și a lui Solomon Asch, toate au

^{cc}Serge Moscovici (ed.). *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt* (pp. 61-73). Iași: Editura Polirom

^{dd}Stefan Boncu, *Psihologia influenței sociale*, Editura Polirom, Colecția Collegium Psihologie, București, 2002

^{ee}Kelman, Herbert C. "Compliance, Identification, and Internalization: Three Processes of Attitude Change." *Journal of Conflict Resolution*, 2, no. 1 (1958)

^{ff}Idem

^{gg}<http://www.scribte.com/sociologie/Influenta-sociala145451124.php>

^{hh}Solomon Asch, *Effects of Group Pressure upon the Modification and Distortion of Judgments*, 1961, Berkeley: University of California Press;

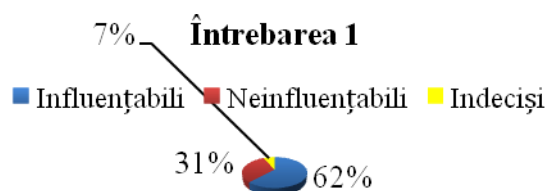
demonstrat capacitatea de conformism a individului sau puterea stimulilor ce acționează asupra acestuia în vederea conformării individului. Modul de conformare al indivizilor diferă, acesta fiind influențat de condițiile socializării, fragilitatea oamenilor în fața autorităților, factori ce țin de contextul afectiv, factorii psiho-individualiiⁱⁱ.

Studiul de caz privind conformarea studenților Universității Ovidius din Constanța are ca scop, în primul rând, evidențierea comportamentului studenților cu privire la normele instituției și modul de acceptare sau neacceptare al acestora. Un al doilea obiectiv care este urmărit de acest studiu de caz îl reprezintă relația dintre studenți și conducerea instituției, sau modul de realizare a regulilor după care funcționează instituția. Al treilea obiectiv, și cel mai important, îl reprezintă identificarea gradului de conformis sau nonconformism al viitorilor absolvenți ai Facultății de Drept și Științe Administrative Ovidius Constanța. Metodologia de cercetare aleasă este chestionarul format din 19 întrebări, iar majoritatea dintre acestea sunt închise, pentru o mai bună evidențiere și claritate a situației prezentate. Chestionarul a fost aplicat unui eșantion format din 45 de studenți din anul III de studiu din diverse specializări ale Facultății de Drept și Științe Administrative Universitatea Ovidius Constanța.

Interpretarea chestionarului

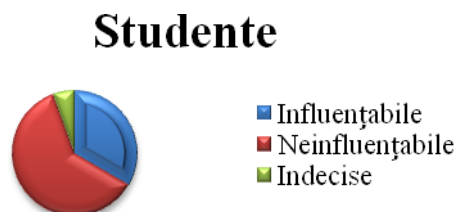
În urma răspunsurilor date de către studenți la întrebarea: „Vă considerați o persoană influențabilă?” s-a demonstrat faptul că 62,22% dintre studenți nu sunt influențabili, 31,11% se consideră influențabili iar 6,66% nu s-au putut pronunța în această privință.

Figura 1. Gradul de influențare al studenților

Diferența dintre sexe în ceea ce privește caracteristica lor influențabilă sau neinfluențabilă, studenții de sex feminin sunt mai influențabili decât cei de sex masculin. Studentele sunt influențabile în procent de 33,33%, pe când studenții sunt în procent de 22,22%.

Figura 2. Procentajul pe sexe privind influențarea studenților

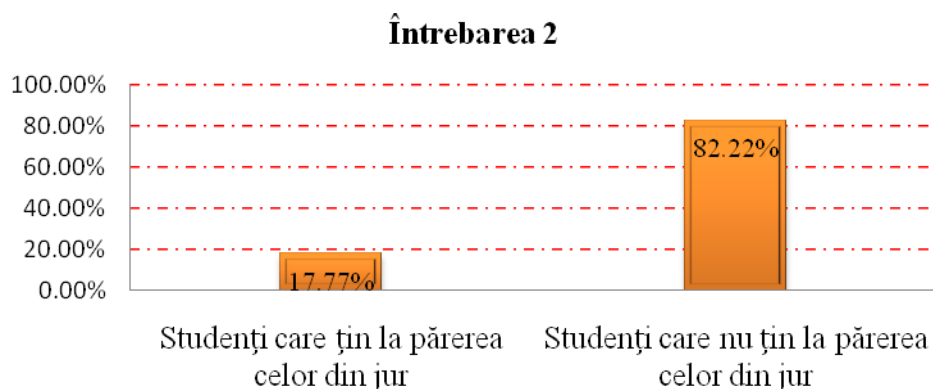
ⁱⁱIdem

Studenti

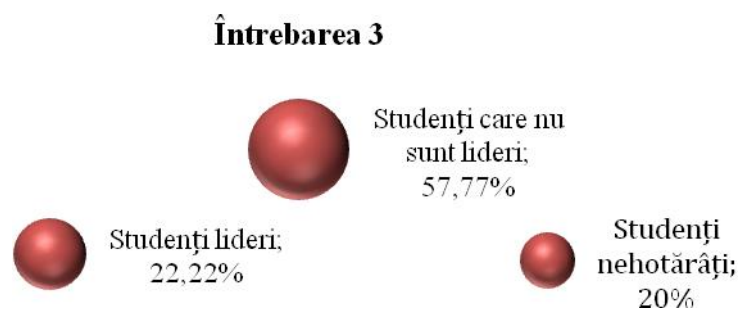
În urma rezultatelor chestionarului la întrebarea: „Vă pasă prea mult de părerile celorlalți?” reiese că marea majoritate a studenților nu țin cont de părerile celor din jur, ci doar 17,77% țin cont.

Figura 3. Procentaj privind interesul studenților față de părerile celor din jur

La întrebarea: „În general, într-un grup, dumneavoastră sunteți liderul?” 57,77% au răspuns „NU”, 22,22% au răspuns „DA” iar 20% dintre studenți au răspuns „Nu știu”. Din interpretarea acestei întrebări rezultă că majoritatea studenților chestionați nu sunt lideri în grupurile din care fac parte.

Figura 4. Studenți lideri/nelideri

O caracteristică foarte evidentă a studenților, în urma chestionării, este aceea că sunt conformiști. Răspunsurile participanților au fost următoarele: 95,55% se conformează normelor instituțiilor în care își desfășoară activitatea sau cu care intră în contact și numai 4,44% dintre aceștia nu se conformează.

Figura 5. Procentaj privind conformarea studenților la normele instituțiilor cu care intră în contact

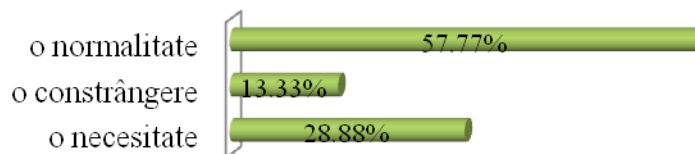
Întrebarea 4

Studentii chestionați, la întrebarea „Ce reprezintă conformarea pentru dumneavoastră?”, au răspuns în proporție de 57,77% că este o normalitate și o iau ca atare fără să pună mult accent pe ea; 28,88% dintre aceștia o consideră o necesitate iar 13,33% o privesc ca pe o constrângere.

Figura 6. Procentaj privind ce reprezintă conformarea pentru studenți

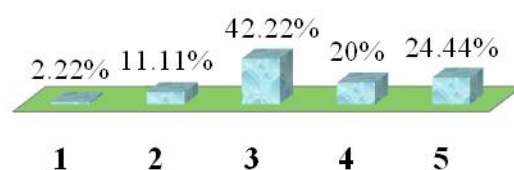
Întrebarea 5

Pe o scală de la 1 la 5 (1 deloc important iar 5 foarte important) studenții au fost rugați să aprecieze regulile (organizarea/desfășurarea concursului de admitere, organizarea examenelor de finalizare a studiilor, organizarea și funcționarea bibliotecii etc) Universității Ovidius. Marea majoritate a studenților consideră că regulile universității sunt importante și trebuie respectate. Doar un mic procent dintre aceștia nu dau importanță regulilor.

Figura 7. Procentaj privind aprecierea regulilor Universității Ovidius de către studenți

Întrebarea 6

La întrebarea dacă și-ar dori să aibă un cuvânt de spus la formularea regulilor universității 73,33% dintre studenți au răspuns afirmativ iar 26,66% negativ. De aici rezultă faptul că studenții își doresc să se implice în formularea regulilor pe care urmează să le respecte.

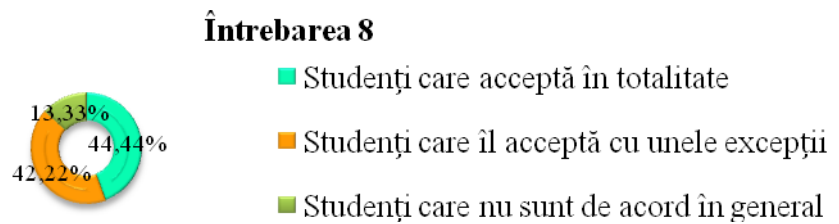
Figura 8. Grafic privind dorința studenților de a lua parte la formularea regulilor

Întrebarea 7

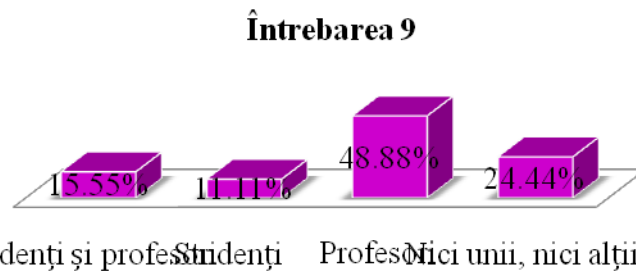
În ceea ce privește programul examenelor din perioada sesiunii 44,44% dintre studenți îl acceptă și în general nu vor să schimbe nimic; 42,22% dintre aceștia îl acceptă cu unele excepții iar 13,33% nu sunt de acord în general cu datele examenelor.

Figura 9. Procentajul privind conformarea studenților programului din perioada sesiunilor

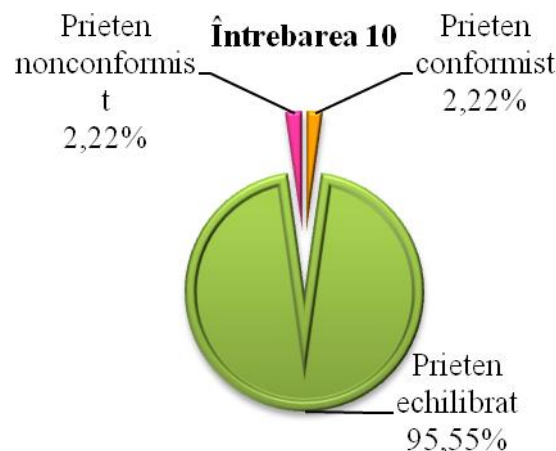
Prin răspunsurile date la întrebarea „Cine credeți că încalcă mai mult regulile universității?” iese la iveală un aspect interesant și anume: într-un procent de 48,88% studenții consideră că profesorii sunt cei care încalcă mai mult regulile universității. 24,44% dintre aceștia au răspuns că nici unii nici alții nu încalcă regulile, 11,11% consideră că studenții le încalcă și 15,55% au răspuns că atât studenții cât și profesorii încalcă regulile universității.

Figura 10. Grafic privind încălcarea regulilor universității

În privința alegerii prietenilor și cum să fie ei, 95,55% dintre studenți vor ca aceștia să vină cu idei astfel încât să aibă împreună de câștigat; 2,22% vor ca prietenii pe care și-i aleg să accepte orice i se va impune și tot 2,22% vor ca aceștia să nu accepte ceea ce i se va impune. Deci majoritatea viitorilor absolvenți nu sunt nici conformiști nici nonconformiști în ceea ce privește alegerea unui prieten ci aleg calea de mijloc.

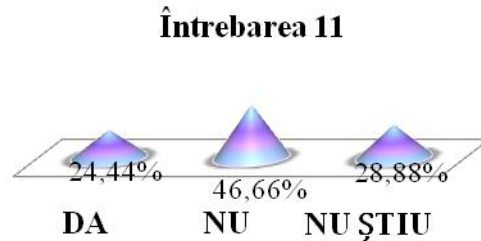
Figura 11. Grafic privind conformismul/nonconformismul viitorilor prieteni

Răspunsurile întrebării „Credeți că unii din grupul din care faceți parte sunt prea conformiști în ceea ce privește normele de conduită morală și socială?” au fost următoarele:

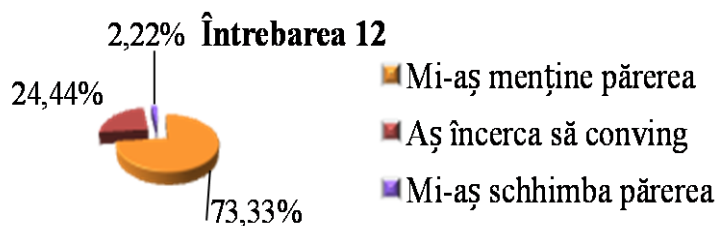
răspuns pozitiv în procent de 24,44%, răspuns negativ 46,66% și neutrii au fost în procent de 28,88%.

Figura 12. Grafic privind părerea studenților în legătură cu conformismul grupurilor din care fac parte

La întrebarea „Dacă prietenul/colegul dvs ar susține o afirmație dar dvs ați avea o altă părere, cum ați proceda?” un număr destul de mare dintre cei chestionați – 73,33% au afirmat că și-ar menține părerea chiar dacă prietenul/colegul lor și-ar susține opinia, 24,44% au afirmat că ar încerca să îl convingă și 2,22% și-ar schimba și ei părerea.

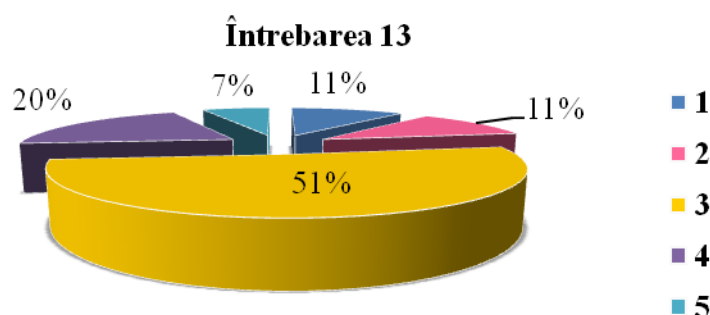
Figura 13. Grafic privind conformarea studenților în reacțiile cu prietenii

Studenții chestionați au fost rugați, ca pe o scală de la 1 la 5, în care 1 este deloc important și 5 foarte

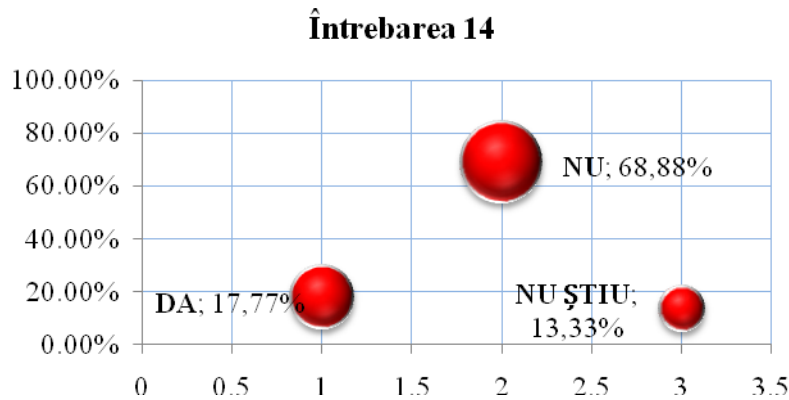
important, să bifeze ce rol au cei din jurul lor în alegerea deciziei corecte. Cei chestionați au răspuns în proporție de 11,11% că cei din jurul lor nu au nici un rol în alegerea deciziei corecte și 6,66% au răspuns că cei din jurul lor au un rol foarte important.

Figura 14. Proportionalitatea importanței celor din jur în privința deciziei corecte

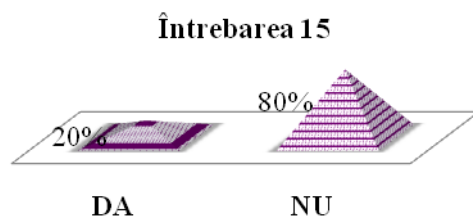
Circa 68,88% dintre respondenți au afirmat că nu este necesar să își sacrifice propria personalitate pentru valori superioare iar 17,77% au răspuns pozitiv la această întrebare.

Figura 15. Schemă privind necesitatea sacrificării personalității pentru valori superioare

La întrebarea „Aveți tendința mai mult să acceptați opinii (păreri) decât să analizați problemele când participați la o activitate colectivă?” în proporție de 80%, studenții au răspuns că nu acceptă opiniile participanților din careul unei activități colective ci analizează problema singuri și își formează o părere, iar restul acceptă opiniile grupului.

Figura 16. Proportionalitatea studenților privind acceptarea opiniilor

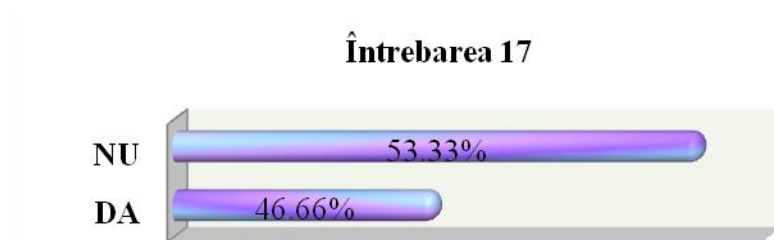
Cu privire la tendința studenților de a proceda asemenea celor din jur, doar 13,33% dintre cei chestionați au răspuns pozitiv iar 86,66% au răspuns că tind să îi copieze pe cei din jur.

Figura 17. Proportionalitatea studenților privind imitarea comportamentelor celor din jur

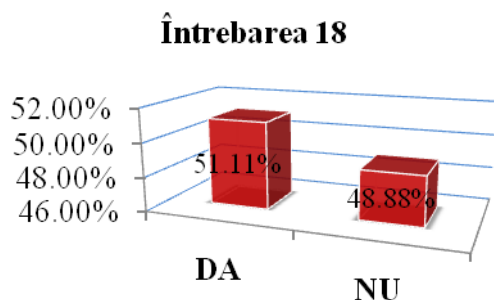
La întrebarea „Chiar dacă nu sunteți de acord cu o idee, dacă toți ceilalți sunt, tindeți să cedați în favoarea lor?”, cei chestionați, în proporție de 53,33% au răspuns că nu cedează în favoarea celor din jur, iar 46,66% au răspuns afirmativ.

Figura 18. Grafic privind disponibilitatea studenților de a ceda în favoarea celorlalți

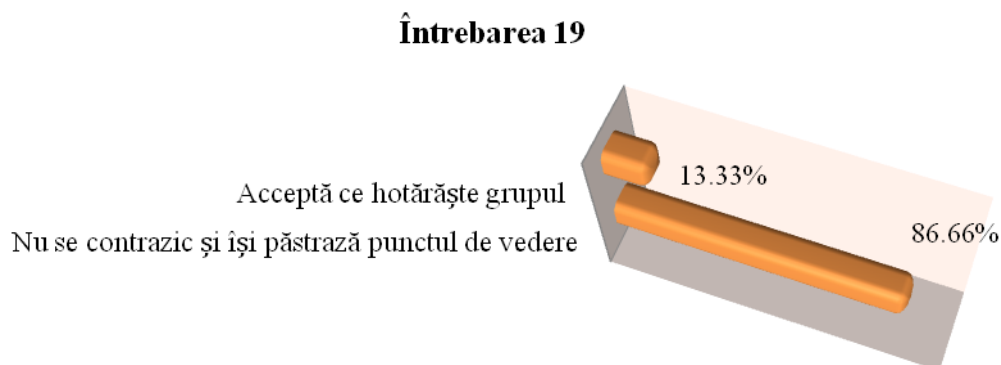
În ceea ce privește îndeplinirea dorințelor grupului din care cei chestionați fac parte, chiar dacă acest lucru ar însemna un sacrificiu pentru aceștia, 51,11% au răspuns că sunt disponibili să le îndeplinească și 48,88% nu ar face acest lucru.

Figura 19. Proportionalitatea studenților privind îndeplinirea dorințelor grupului

Pentru întrebarea „Deși sunteți convins că aveți dreptate în urma unei discuții într-un grup, cum procedați?”, răspunsurile date de studenții chestionați au fost următoarele: în procent de 86,66% respondenții nu se contrazic și își păstrază punctul de vedere iar 13,33% acceptă ceea ce hotărăște grupul.

Figura 20. Schemă privind influența grupului asupra studenților

În ceea ce privește datele demografice, studenții participanți la chestionar au fost în număr de 45 dintre care: respondenții de sex masculin au fost în procent de 20% și respondenți de sex feminin în procent de 80%. Cu privire la vârsta studenților chestionați, în procent de 88,88% se încadrează între 21-25 de ani și în procent de 11,11% peste vârsta de 25 de ani.

Figura 21. Proportionalitatea studenților după sex

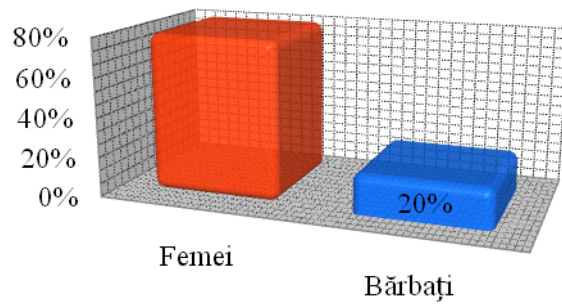
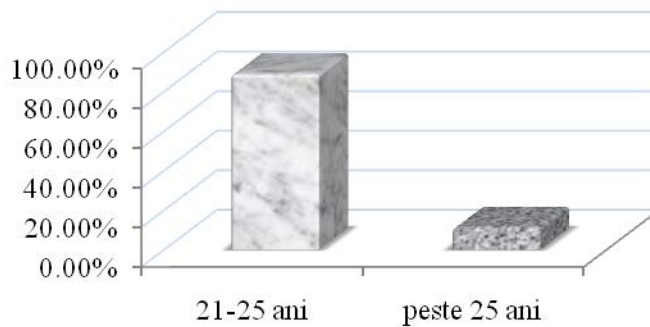
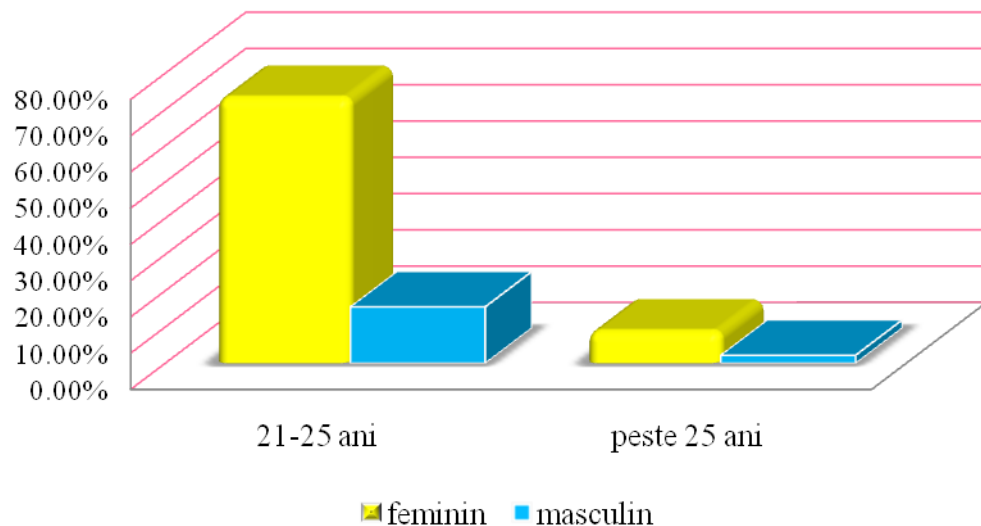

Figura 22. Proportionalitatea studenților după vârstă

În ceea ce privește proportionalitatea studenților după vârstă și sex (per total), la chestionar au participat studenți de gen feminin între vârsta de 21-25 de ani în procent de 73,33% și peste 25 de ani 8,88%. Studenții participanți de gen masculin între vârsta de 21-25 de ani au fost în procent de 15,55% și peste 25 de ani, 2,22%.

Figura 23. Proportionalitatea studenților după vârstă și sex

Rezultatele prezentului studiu de caz evidențiază aspecte importante atât pentru Universitatea Ovidius Constanța cât și pentru viitorii absolvenți ai acesteia. Aspectele importante de urmărit sunt următoarele:

- ✓ Implicarea studenților în stabilirea regulilor universitare;

- ✓ Implicarea universității în ceea ce privește formarea unui comportament neinfluențabil, stabil și ferm la studenți;
- ✓ Implicarea mai mare a studenților în organizarea programului de examene în perioada sesiunilor astfel încât majoritatea acestora să se poată conforma programului;
- ✓ Îmbunătățirea imaginii universității în rândul studenților în ceea ce privește serviciile oferite deoarece aceștia sunt cei care, defapt, aduc prestigiu universității.

Concluziile cercetării aplicative

Un aspect din ce în ce mai evident în rândul studenților este faptul că aceștia sunt dezinteresați de normele universității sau, mai mult, le ignoră în totalitate. Importanța studiului de caz privind conformismul studenților din Universitatea Ovidius Constanța este aceea, în primul rând, de a evidenția percepția studenților asupra normelor universitare, modul în care aceștia le respectă sau nu. Un alt obiectiv important al studiului de caz este revedințierea relației dintre studenți și conducerea universității și, de asemenea, a comportamentelor studenților în instituție.

Primul fapt evident în urma analizei studiului de caz este acela că majoritatea studenților nu se consideră influențabili (atât cei de sex feminin cât și cei de sex masculin). Cea mai mare parte a acestora au răspuns că nu le pasă de părerea celor din jur, ceea ce înseamnă că viitorii absolvenți sunt persoane hotărâte și sigure pe ele. Cei mai mulți dintre studenții chestionați nu se consideră lideri într-un grup; astfel, studenții, chiar dacă au o personalitate puternică, aceștia nu au aptitudini de lider. Mai mult de jumătate dintre aceștia au răspuns că normele universității nu sunt exigente ceea ce înseamnă că studenții se pot conforma cu ușurință programului și regulilor; însă, un lucru este evident și în același timp în opoziție cu ceea ce afirmă studenții care sunt de părere că normele universității sunt exigente: nu toți dintre aceștia doresc să participe la formularea regulilor; acest lucru arată faptul că fie sunt dezinteresați de instituția în care studiază, fie lasă în grija altora aceste probleme, considerând că acestea se vor rezolva și fără ca ei să se implice. Ar trebui ca administrația universității să îi implice și pe studenți în formularea normelor și a regulamentului și, de asemenea, să facă public acest lucru pentru ca studenții să aibă posibilitatea să se informeze când au loc astfel de întruniri.

Unul dintre cele mai importante aspecte care au ieșit la iveală în urma studiului de caz este acela că aproximativ jumătate dintre studenți consideră că profesorii sunt cei care în general nu respectă regulile universității și le încalcă mult mai des decât studenții, deși profesorii ar trebui să fie peste studenți în ceea ce privește respectarea regulamentului. În același timp, un procent considerabil de studenți consideră că toți cei implicați în universitate (studenți/profesorii) respectă regulile în totalitate.

Un alt aspect ce iese în evidență este acela că viitorii absolvenți ai universității nu sunt nici conformiști nici nonconformiști în ceea ce privește alegerea prietenilor, ci aleg calea de mijloc. Majoritatea dintre aceștia, atunci când își aleg un prieten, își doresc ca acesta să vină cu idei, astfel încât amândoi să aibă de câștigat. De aici rezultă că, chiar dacă majoritatea studenților nu sunt influențabili, aceștia sunt flexibili.

În ceea ce privește luarea unei decizii, studenții consideră importantă părerea celor din jur dar nu țin neapărat cont de ea. De aici reiese din nou faptul că studenții nu sunt influențabili dar totuși ascultă părerea celor din jur. Viitorii absolvenți ai universității sunt indivizi cu personalitate și consideră că nu este necesar să își sacrifice propria personalitate pentru valori superioare. Acest lucru îl dovedește și faptul că 80% dintre studenți nu acceptă o

idee fără să o treacă prin filtrul propriu; aceștia analizează problema și apoi își formează o opinie.

În situația în care studenții sunt supuși unei presiuni în vederea acceptării unei idei, mai mult de jumătate dintre aceștia tind să nu cedeze în favoarea celorlalți ci să își mențină părerea; acest fapt arată că îndeplinirea dorințelor grupului reprezintă un sacrificiu pentru aceștia. Atunci când studenții sunt convingși că au dreptate într-o discuție dar majoritatea grupului nu este de aceeași părere, aceștia nu se contrazic dar își păstrează punctul de vedere. Acest lucru arată că studenții sunt destul de diplomați, deoarece știu să asculte și alte păreri fără să își impună agresiv punctul de vedere, cu toate că, în același timp, au păreri clar definite și, în sinea lor, știu că au dreptate.

Rezultatele studiului de caz scot la iveală aspecte importante ale viitorilor absolvenți ai Universității Ovidius Constanța atât în ceea ce privește viitorul lor comportament conformist sau nonconformist în instituțiile în care vor lucra sau în grupurile din care vor face parte cât și în ceea ce privește percepția studenților asupra profesorilor, asupra universității, în ansamblul ei, și comportamentul conformist sau nonconformist cu privire la normele universitare. Factorii situaționali și personali care îi predispun pe oameni să se conformeze sunt: mărimea grupului de influență sau forța numărului, conștientizarea normelor, diferența de vârstă și sex și, nu în ultimul rând, influențele culturale. Înțelegerea faptului că oamenii cedează adesea presiunii grupului este primul pas spre înțelegerea influenței sociale^{jj}.

BIBLIOGRAFIE:

CĂRȚI

Adrian Neculau, *Manual de psihologie socială (Ediția a II-a)*, Editura Polirom, București, 2004;

Andrei Pleșu, *Toleranța și intolerabilul – Criza unui concept*, Editura LiterNet, Colecția Palimpsest, 2005;

Hans J. Eysenck și Michael Eysenck, *Descifrarea comportamentului uman*, București, Editura Teora, (1981) 1998;

Nicky Hayes, Sue Orrell, *Introducere în psihologie*, Editura All, București 2003;

Septimiu Chelcea, *Opinia publică – strategii de persuasiune și manipulare*, Editura Economica, 2006;

Serge Moscovici (ed.). *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt* (pp. 61-73). Iași: Editura Polirom;

Stefan Boncu, *Psihologia influenței sociale*, Editura Polirom, Colecția Collegium Psihologie, București, 2002;

ARTICOLE

Kelman, Herbert C. "Compliance, Identification, and Internalization: Three Processes of Attitude Change. *Journal of Conflict Resolution*, 2, no. 1 (1958);

Solomon Asch, *Effects of Group Pressure upon the Modification and Distortion of Judgments*, 1961, Berkeley: University of California Press;

SITE-URI WEB

<http://www.scribube.com/sociologie/Influenta-sociala145451124.php>

<http://www.scribube.com/sociologie/Influenta-sociala145451124.php>

^{jj}<http://www.scribube.com/sociologie/Influenta-sociala145451124.php>